

areen.

Nõudlik naine

Näitleja ja lavastaja **Eva Klemetsiga** kõneles teatrist ja budismist, ihast ja kehadest **Margit Tõnson**. ▶▶ 30

Eva Klemetsi nimi jõudis, nagu ikka, paljude eestlaste peadesse alles siis, kui ta astus üles telesarjas "Alpimaja" dopinguküti meeldejäävalt jorivaalse "vabakutselise meediakonsultandi" Carmenina, kelle sõnavarasse kuulusid väljendid nagu "tiburull" ja "musikene".

Särav näitlejanna ja omanäoline lavastaja on pärast lavakooli lõpetamist 2004. aastal jõudnud töötada juba nii Linnateatris ("Et keegi mind valvaks", "Meeletu", "Birdy") kui Vanemuises ("Tähed hommikutaevast", "Kogutud teosed") ning on mänginud Kristian Smedsi kutsel nii Soomes kui Brüsselis. Kaks aastat tagasi liitus ta teatriga NO99 ning on teinud ühe erakordse rolli teise järel. Laval näeb teda taas sügisel, Lauri Lagle lavastatud "Suures õgimises" ja Lorna Marshalli tükis "Iphigéneia Aulises".

Natuke isegi veider on näitleja puhul eraldi rõhutada, et tema töö kehaga on kuidagi eriliselt silmapaistev. Keha ongi ju näitleja tööriist. Ometigi - Eva tööriist töötab mingil teisel sagedusel - neid sõnumeid, mida tema lavalt saadab, ei võta vaataja vastu mitte ainult peaga, vaid tajub neid kogu kehaga.

Lisaks Ojasoo-Semperi tandemi tähttöodes osalemisele on Eva ka Anne Törnpu, Eesti teatri kõige targemaks naiseks tituleeritud lavastaja mõttekaaslane. Kui Törnpu otsib teatris kultuuri ja realiteedi sobimatust, siis Klemetsi puhul on räägitud kõige enam "põgenemisest". Ta on tõepoolest pidevas liikumises. "Seisev vesi on teatris kõige hullem asi," tunnistab ta intervjuus Areenile. Kas ta põgeneb või otsib?

"Kõige hullem on see, kui ühel hetkel istud maha ja saad aru, et sul on iseendaga igav. Et oled olnud nii ühes rattas kinni - uusi mõtteid peale ei tule; kõik on juba tuttavad ja edasi neid mõelda enam ei oska... Täielik tupik. Üks selline hetk oli eelmisel aastal. Küsisin Eero (Eero Epner, NO99 dramaturg - Toim.) käest, et kas mulle on "Three Kingdomsis" kohta, ja kui pole, siis ma lähen. Ja läksingi. Kaheks kuuks Indiasse. Üksinda. Muidugi mõelnud olin seda mitu aastat juba, et peaks ja tahaks.... Lihtsalt teha see *cut*. See on väga oluline. Tagantjärele kõlab absurdelt - aga ongi nii, et nüüd on mul elu enne ja elu pärast Indiat," võtab ta ühe otsinguteperioodi oma elus kokku.

Olid Indias ühes ashramis?

Juhtus nii, et esimene asi, mis mul selle reisi alguses plaanitud oli, toimus ühes külas ning vaatamata suurtele mõtetele, kus ma kõik kahe kuu jooksul ära käin, jäingi sinna. Kõik see, mida ma Indiasse õppima/kogema läksin, tuli sinna... "Everything is possible in India" (ütleb ta India aktsendiga inglise heeles). Lõpuks kutsus isegi üks teatritrupp mind endaga kaasa Bangladeshis teatrifestivalile.

Aga sa pole mõelnud Eestist päriselt ära minna?

Minul seda küsimust ei ole tekkinud. Ma olen küll veendunud, et tuleb ära käia, aga ära minna... Ära tuleb käia, et näha laiemat pilti. Lihtne on ju mõelda, et kusagil on parem - kindlasti kusagil ongi parem, aga kui kauaks?

Muidugi ei kannata palgad võrdlust, aga samas, nagu ütleb üks tegelane "Reformierakonna juhatuse koosolekus": "Oma kodu ja oma riiki saad alati oma käe järgi juhtida." (Muiates.)

Millegipärast olen ma siia parasvöötmesse sündinud. Pimedal ajal tuleks tegeleda selliste asjadega, mis pimedusse sobivad, aga meil käib elu ja töö kogu aeg nii, nagu oleks mingi viies aasta aeg... See on ikka nii mõtlemises kinni.

Mul on üks lapsepõlvesõbranna, kes arvas, et välismaa - see on palmid ja suvi. Läksime esimest korda Soome ning ta küsis kohe sadamas, et kus palmid on... Kui me ühel pühapäeval Lilleorgu sõitsime (NO99 põhuteatri hoone avati nimelt uuesti Lilleorus - Toim.), siis istusid minu taga kaks tüdrukut. Tallinnast olid peale tulnud, läksid Vaidas maha ja arutasid omavahel:

"Jälle on suvi. Mul on selline tunne, et nagu alles teine veerand oleks koolis"
"On jah, mul ka. Selline tunne, nagu kaks suve oleks järjest."

"Jah, aga üldse ei tahaks, et eelmine suvi meelest ära läheks!"

Armas ju, saab ka nii mõelda, et kogu aeg on suvi.

Oled ära käies palju õppinud. Kas sa täiendad ennast rohkem enda jaoks või oled valmis neid teadmisi kuidagi maailma/teatri/kultuuri parandamiseks teistele õpetama?

Ei, ma ei ole väga õpetama tikkunud, pigem ikka enda jaoks kasutan neid teadmisi. On inimesi, kes suudavad ühe asja omandanuna kohe teiste ette minna - nädala, kuu pärast saad paberi ja hakkadki "tööle". Mina seda ei suuda. Mul ei ole veel asju, mida välja anda, pean koguma, koguma, koguma ("ma ei oska mitte midagi!" tembutab ta peenikese häälega).

Muidugi olen valmis jagama, mida ja gada on, aga mitte õpetamise vormis. Teisest küljest - kõik need oskused ja omandatud teadmised ma võtan

ju teatrisse kaasa. Mu keha on mu instrument. See on see asi, mis mulle on antud, teda on hea tunda ja kuidagi ära kasutada.

Kui me nüüd Mardiga (Mart Kangro) tegime seda Lauri Lagle "Suurt õgimist", siis minu jaoks oli väga huvitav, kuidas tema kehast mõtleb - ta on keha, ta mõtleb keha kaudu. Aga näitleja samamoodi: kui sul tuleb mõte, siis keha reageerib, väljendab seda. Ja siinkohal ei räägi ma nn füüsilisest teatrist.

Just lugesin uuringut, kuidas 60 protsenti briti täiskasvanutest tunnevad oma keha pärast piinlikkust.

Me ise genereerime seda, et inimene tunneks oma kehas piinlikkust, ja siis pärast imestame, et oi kui suur protsent. Seepärast mulle Houellebecq meeldib - ta on oma lootusetuses nii lootusrikas. Näiteks tema raamatus "Plateforme" - me ainult toodame ihasid, aga keegi ei vastuta selle eest, kuidas need ihad rahuldatud saavad.

MASK TEEB VABAKS: Maskikandja saab kogeda seda distantseeritust, kõrvalpilku, mida me tavaliselt elus endale ei luba, teab Eva Klemets.

Hiljutises Nüganeni lennu saates ETVs oli tunda põlvkonna muutust - nimetagem seda siis Youtube'i põlvkonnaks, nagu tegi üks nende õpetajatest Taavi Teplenkov. Kaksikud Märt ja Priit Piis, kes said kooli ajal Panso preemia, ei teadnud näiteks lavakasse astudes, kes Panso on.

Arvan, et teatrikooli võib sisse saada ka inimene, kes pole kunagi teatris käinud, ja Pansost kuuleb ta koolis. Aga kui rääkida uuest põlvkonnast, siis jah - sellist aega nagu näiteks kuuekümnendatel, kus kõigil oli üks platvorm, mille pealt kõnelda - sellist aega ei ole ega tule enam.

Ja autoriteete, nagu vanasti, ka.

Jah, sellist asja nagu autoriteet, hirmu või jumaldamise kujul, ei eksisteeri kindlasti enam. Praegu on ju pigem nii, et lähed ja võtad nõobist kinni, kui kellegi arvamus huvitab.

Keskendumise probleemist räägiti samuti. Tead küll, see jutt, et noored ei suuda süveneda üle viie minuti...

Need esimesed viis minutit ongi tähtsad (youtube'is viis sekundit), siis on selge, kas tahan vaadata/kuulata/lugeda viisteist minutit... Kuna infot on otsatult, siis paratamatult tuleb teha mingi valik, ja võimalikult ruttu. Kui aga inimene tahab keskenduda rohkem kui viis sekundit, aga ei suuda, siis pannakse talle "diagnoos".

Mul on küll aegu, kui ma ei suuda raamatut üle paari lehekülje korraga lugeda. Palju lihtsam on midagi kuulata ja vaadata. Mul on praegu kotis "Humanitaarteaduste metodoloogiad" - see on täpselt selline raamat, mida ühe hooga läbi ei loe.

Audioloengud käsitöö tegemise ja toa koristamise taustaks on ju väga OK multitasking.

Ja söömine ning lugemine? Ma jälle mõtlen, et neid nn karma-töid on mõnus teha nii, et sa keskendudki sellele ühele asjale - pesed ainult nõusid, koristad ainult tuba -, siis korrastuvad korrastamise käigus ka mõtted.

Keha teema juurde naastes. Kinosaade Sõprus linastub praegu film "Hoorade hiilgus" - dokfilm naise keha ja inimliku läheduse kaubastumisest. Jäi sulle silma, mis suhe Indias inimestel oma kehaga on? Me oleme ju filmides näinud, kuidas väikesed tüdrukud torgatakse seal vigaseks, et nad kerjustena rohkem raha saaksid teenida jne.

Laste vigastamine ei tundu Indias olevat soopõhine, vaid ainult kasumipõhine... Samas toimivad ka kerjusnaisete kogukonnad, kes imikuid üksteisele laenavad. Väikseid tüdrukuid müüakse; kui naine saab teada, et ootab tütar, teeb ta pigem abordi. Paljudes küldes on noormeeste enesetappude laviin tingitud arusaamisest, et nad ei saa kunagi endale sellist ideaalset naist, keda Bollywoodi filmides näidatakse...

On üsna selge, et läänelik kehakultus väljendub seal eelkõige välises matkimises ning illusioonis, et see tähendab mingisugust vabadust.

Meil õpetatakse, kuidas oma keha "vigu" varjata, seal aga paneb naisterahvas suure rõõmuga selga nabapluusi ning

Eva Klemets

- Sündinud 14. veebruaril 1977
- Õppis Tallinna Pedagoogikaülikoolis eesti filoloogiat
- 2004. aastal lõpetas Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias lavastaja erialal
- Sügisel saab Eva Klemetsit taas näha nimiosas lavastuses "Iphigéneia Aulisises" (koos Tambet Tuisuga keskmisel pildil) ja "Suures õgimises" (alumisel pildil)
- Telesarja "Alpimaja" niiditõmbajat saab vaadata värskelt ilmunud DVD-l.

FOTO SIIM REISPASS

FOTO TIIT OJASOO

ei mõtle, et venitusarmid kõhul ei tohiks justkui sobida sellesse pilti.

Esimene inimene, kellega öösel Delhisse saabudes rääkisin, oli taksojuht, kes võttis kohe aktiivselt üles pornofilmi teema, kuid ilmselgelt polnud selle eesmärk kuidagi mind naisena ebamugavasse - või siis ka väga meeldivasse - olukorda panna, vaid ta tahtis lihtsalt rääkida millestki, millest mina tema meelest arusaan ja äkki ka teda valgustan.

Ja lähedusest rääkides - tee tööd, näe vaeva, siis tuleb ka armastus! Töö tegemine tähendab eestlasele - mõistetavalt, kuigi kahtlastel põhjustel - maa kaevamist! Perekondades, keda Indias külastasin, tähendab see aga pidevat tööd iseenda ja teiste inimestega. Kui eeldame, et rahuldatus on väline, siis pole vahet, elad sa Indias, Islandil või Eestis...

Seda tööd iseenda ja inimestega ma olen tasapisi õppinud väärtustama. Et tuleb käia vähem teatris ja tegeleda oluliste asjadega. Sa võid nüüd teatrit kaitsta muidugi...

Kas sa asuksid kaitsepositsioonile, kui ma ütleks, et ei taha enam lehti lugeda?

Teatriga on üldse nii, ma ei tea, kuidas ajakirjanduses, aga teater on igapäevane, pidev suhtlemine: kui ma suhtlen nende inimestega proovis, ja me läheme õhtul koos välja, ja need mõtted, mis ringlevad, tunduvad ühel hetkel ainuõiged, vaat see on väga ohtlik olukord.

Kuna NO99 käib aeg-ajalt etendusi andmas Eestist väljaspool, siis on olnud suur õnn ja vedamine näha igasugust kunsti, mis asetab siinse olemise/töötamise/loomise mingisse laiemasse konteksti. NO99 on nii väike, et kui seal kinni jääks, siis... VAT, Von Krahl, Tartu Uus Teater - samamoodi, nii palju muutujaid on iga uue lavastusega sees, et seisev vesi või ringluse puudumine on mingi piirini välistatud.

Siia on maetud vist ka lavakooli kui eliidi haridusasutuse kuvandi juured?

Eliidi haridusasutuse kuvand? Pole paha! Loomulikult - kui sa elad tiigis, siis katud selle tiigi sügavused ära, aga tiik ise ei pruugi asetuda suuremasse konteksti. Lavakas on samamoodi - sa võid teada, et mujal on ookeanid, aga see tiik on sinu universum neli aastat. Ja selle aja oled "väljasolijate" jaoks justkui kadunud hing. Vabamüürlus on ka jube salajane!

Ok, lähed nüüd päris teatrisse ja saad aru, et tiiki voolab oja, mis suurvee ajal voolab pahinaga, aga tiik on ikkagi tiik, isegi kui lepid sellega, et kusagil on ka ookean. Me harjume väga kiiresti ära. Nagu näitleja uue rolliga. Otsingud ja võimalused - need lähevad teatris küll aina sügavamaks, aga väga raske on usaldada. Ennast usaldada - ei saa üldse aru, kust see tuleb?

Lavastajana ilmselt veel keerulisem?

Lavastajana saad sa vähemalt usaldada seda, mida näed. Näitlejana aga ei saa alati usaldada seda, mida sa tunned. Või kui üldse n-õ õigetest hetkedest rääkida, siis iga lavastaja ütleb, et kõige huvitavamad hetked jäävad proovisaali. Niipalju, kui ma aru olen saanud, siis Hermaküla ainult neid hetki otsiski.

Sa ju tunned ära, mis tegelikult on päris. Nüüd on muidugi kaks sõna koos - "tegelikult" ja "päris". Nagu need oleksid olemas!

Mitmed juhtimisgurud räägivad, et edukad on need, kes käivad oma esimese mõtte, n-õ intuiitse mõtte vastu.

Minu meelest on see harjumus, millest nad räägivad, see ei ole intuitsioon! Kahtlustan, et enamik meie kannatustest elus on tingitud sellest, et töötame intuitsioonile vastu, aga harjumustel laseme voha-

da...Gurudest hoolimata tahaksin ma just rohkem intuitsiooni usaldada.

See on kõik maru huvitav ja hirmutav ka, see kontrolli käest laskmine.

Sellepärast teater ja budism ongi sarnased nähtused - rituaalid on kordamised, nagu etendusedki, aga kordus ei saa kunagi olla automaatne. Tegelikult muidugi saab, aga siis ei ole sa valmis tagajärgedeks... Ei saa olla mantralugemistes või praktikates automaatne. Ma tegin oma magistr töö neutraalsest maskist. Tööpealkirjaga "Isetu näitleja".

Räägi sellest. Kas see ka kuidagi budismiga seostub?

Budismiga seostub see otseselt - isetus on inimeseks olemise alus ja budismis on tühjusekontseptsioon ju kõige aluseks. Aga mitte lõimitav isetus, mis lasseb endast üle sõita, vaid võimalus igat uut impulssi võtta vahetumalt, ilma selle "enese" vahelesegamiseta. Ja neutraalne mask on üks vahend, kuidas näitlejana seda seisundit saavutada, tunnetada. Kuna neutraalsel maskil puuduvad karaktermaskile omased sisemised konfliktid, siis igasugune vale ehk siis mingi minupoolne suhe on kohutavalt suur ja äratuntav.

Suur hulk antropolooge ja psühholooge on ühel meelel selles, et mask vabastab inimese ning muudab maailma ajutiselt justkui lavaks - mis omakorda võimaldab maskikandjal kogeda seda distantseeritust, kõrvalpilku, mida me tavaliselt elus endale ei luba...

Ja siit edasi saab juba vastuseid otsida teatristsiifiliselt: mida tähendab representeerima? Kohalolu? Milline on suhe näitleja enda identiteedi ja selle rolli vahel, mida ta mängib? Kuivõrd ja kas on võimalik kõrvale heita näitleja sotsiaalsete ning füüsiliste harjumuste ja mõtete poolt moodustunud väline kest? See eeldab muidugi treeningut ja tahet MITTE OLLA automaatne... ja kui nüüd otsaga eelmise küsimuse juurde tagasi tulla - kontrolli kaotamise kohta -, siis loodetavasti jõuad järeldusele, et pole olemas kontrolli, mida kaotada!

Looming, loojaüksindus, sisemine põlemine, see kõik on sul imeliselt väljendatud läinud hooajal NO99 lavastatud Stephen Kingi "Miserys". Kui palju sa iga lavastuse tegemisega ise piinled?

Huvitav jah, et loomismõnust räägitakse palju vähem, kui loominguistest piinadest... Kui loomisjõud vallandub, siis pole see mu meelest otsatu mõnu mitte üldine õndsus seisund, vaid kohati ohtlikuna mõjuv liikumine, mille muudavad piinaks aeg, ruum, antavad olud, pidev kahtlemine...Ka piin võib olla mõnus... Hehee... "Miserys" on stseen, kus Peeter Volkonski (ehk siis Paul Sheldon) visandab paaniliselt "Misery tagasituleku" sündmustikku. Vaatamata eelnevatele päris valulistele sündmustele on selles robustset mõnu.

Aga tead, mis kõige hullem on? Kui tead justkui täpselt, mida tahad ja mis see olema peab, aga ei oska seda kuidagi saavutada...Lihtsalt pussssss. Vot see on piin, millest on enesehaletsusse või siis loomismõnusse kummalegi poole 1 mm.